Dr. Kovács Attila: „Mesék a gyermeki jogokról”

Könyvajánló

Régen, amikor még nem volt internet, televízió és egyéb ma már elfogadott ismeretátadási eszköz, nagyapa – amikor megetette az állatait, ellátta egyéb feladatait − leültette maga mellé kis unokáját, és mesélni kezdett. Beszélt régi életéről, megtörtént és meg nem történt esetekről, majd mesélni kezdett tündérekről, lovakról és lovagokról, világszép királylányról és csúf boszorkáról, sárkányról, melyet azért a végén mindig legyőznek... A kis unoka áhítattal hallgatta, és miközben szép lassan elálmosodott, azért megmaradt benne, hogy a becsület és az igaz szerelem többet ér, mint a vagyon, az ármány mindig elbukik, és a jóság, a tisztesség mindig elnyeri a végén jutalmát, jónak lenni alapjában véve jó.

Felmerülhet a kérdés, hogy napjaink információözönében lehet-e még mesével nevelni, tanítani azokat az értékeket, amelyek fontosak a mai világban. Lehet-e esetleg átadni olyan ismereteket, amelyek sokkal szárazabb formában, egyezményekben, jogszabályokban jelennek meg.

Az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ (OBDK, Budapest, Madách tér 3−4.) Boldizsár Ildikó írónőt kérte fel, hogy alkosson olyan mesekönyveket, amelyek különböző **gyermeki-emberi jogok** köré épülnek. Ezek a jog és kötelesség, emberi méltóság, hátrányos megkülönböztetés tilalma, tulajdonjog, kapcsolattartáshoz való jog. Az OBDK jellegénél fogva a lakásotthonokban, gyermekotthonokban, nevelőszülőnél élő gyermekek részére készíttette el a meséket (ezt jelzi a kapcsolattartáshoz való joggal való foglalkozás), de természetesen más gyerekek és felnőttek számára is olvasható, élvezhető alkotások jöttek létre.

A 3−6 éves gyerekek egy apró szigetre látogathatnak el, ahol különös állatok is élnek. Kockás zebra, piros nyuszi, csipkés fülű elefánt, kutya, aki nem szereti a csontot, de a mákos tésztát annál inkább. Erre a szigetre érkezik egy cica, aki nem tud nyávogni, csak kukorékolni. A kalandjait, beilleszkedését az írónő öt mesén keresztül mutatja be, amelyek gyermeki és emberi jogok köré szerveződnek. Megtanuljuk a cicával együtt, hogy nem a kinézet, a származás alapján ítélünk meg másokat, hogy tisztelni kell a más tulajdonát, hogy segíteni kell egymást. A legutolsó mesében a kapcsolattartás kérdése merül föl, a cica szeretne találkozni a szüleivel, és segítséggel levelet ír nekik. Az írónő itt fejezi be a mesét, nem tudjuk meg, találkozik-e a szüleivel. Mivel a mese elsősorban gyermekotthonokban, lakásotthonokban lévő gyermekeknek szól, a mesélő szándékosan kerüli a boldog befejezést, hiszen ezen gyerekeknél a szülővel való találkozás egyáltalán nem magától értetődő.

Idézet a könyvből:

„A cica csodálkozva hallgatta az oroszlán szavait, és látva, hogy az állatok helyeslően bólogatnak, félénken megkérdezte:

– Én is veletek maradhatnék?

Az állatok kórusban kiáltozni kezdték: igen! igen! Ám az oroszlán leintette őket, és azt mondta:

– Emlékezzetek csak! Senkit nem fogadtunk be a szigetre addig, amíg ígéretet nem tett nekünk. Itt mindenki kap ennivalót, saját kuckót, ruhát, és járhat óvodába meg iskolába. Ha

velünk akarsz maradni – fordult a cicához –, meg kell ígérned, hogy te sem bántasz senkit, s te sem csúfolsz senkit. És segítesz nekünk abban, amiben csak tudsz.

A cicának eszébe jutott a város, ahol született, s ahol oly sokan bántották és csúfolták. Arra is jól emlékezett, hogy milyen sokat sírt emiatt. Ránézett a piros nyuszira, a kockás zebrára, a csipkés fülű kiselefántra, végül pedig a kutyára, aki nem szereti a csontot, de a mákos tésztát annál inkább, majd boldogan elrikkantotta magát:

– Kukurikúúúúúúú!

Mindenki megértette, mit mondott, és tudták: új barát érkezett hozzájuk.”

A másik mese az idősebbek részére készült. „Az ég otthona” már sötétebb világot rajzol elénk. A vándor leégett, üres falvakat lát, amelyeket elpusztított egy nép, a burkok, nem tudni, hogy miért és hogyan. Van azonban egy falu, ahol otthonra találnak az elűzöttek, és a maguk szabályai szerint élik az életüket. A mesében szereplő Bátorfalva és egy lakásotthoni közösség közötti párhuzam magától értetődik. Itt is, ott is nehéz helyzetű, otthonuktól, családjuktól valamilyen okból elszakadt gyermekek élik az életüket, vannak felnőttek, akik segítik őket, és szabályok, amelyeket be kell tartani. Közben vannak viták, konfliktusok, veszekedések, „beavatási” durva játékok… A meséből az is kiderül, hogy hazudni gyermeknek sem szabad, de a hazugságot is meg kell bocsátani, mint ahogy minden mást is.

A mese ugyanazon jogok köré épül, mint a cicáról szóló, de itt talán erőteljesebben jelennek meg. Árulkodásnak számít-e, ha bepanaszolják egymást a gyermekek, hogyan kell elfogadni azt, aki különbözik tőlünk, meddig terjednek jogaink, és hol kezdődnek kötelességeink. A mese végig érdekfeszítő, olykor érdekes szimbólumok bukkannak fel, pl. a vadlovak esetében, akik nem félnek az embertől, csak akkor riadnak meg, ha gonosz kis gondolataink vannak.

A lakásotthonokban oly gyakori szökések is megjelennek a mesében, amikor Áfonya és Csiperke el akarja hagyni a falut, de ezzel azokat is veszélybe sodorják, akik a keresésükre indultak.

„Az ég otthona” azzal zárul, hogy a mesélőt − aki annyira különbözik a többiektől − befogadják a közösségbe, és − hasonlóan a másik meséhez − elindulnak megkeresni Áfonya és Csiperke hozzátartozóit. Itt is nyitva marad a kérdés, hogy megtalálják-e őket.

Idézet a könyvből:

„Megtapogattam az arcomat. Igaz, egyszer olyan hideg volt odakint, hogy megfagyott az arcom, és a fagyási sérülések azóta sem múltak el.

Elkomorodtam. Ki hallott ilyet? Még hogy nem lehet mézet rakni a kalácsra! És ha csíkos a szakállam, heges az arcom, akkor mi van? Kikérem magamnak – dünnyögtem, miközben a partra sétáltam.

– Hát te meg mit morogsz magad elé, öreg? – kérdezte ekkor a hátam mögött valaki.

Áfonya állt ott.

– Miért nem mentél ma madarászni? – kérdezte.

– Á, nem érdekes. Elfáradtam.

Áfonya mellém ült.

– Emlékszel, mit mondott Felhő, amikor Csiperke a patakba esett?

– Persze, emlékszem.

– Te is azt mondtad, hogy szólnom kellett volna, amikor szerettem volna visszamenni a falumba. Hogyan hallgassak rád, ha te meg titkolózol?

– Igazad van. Okos fiú vagy Áfonya, büszke vagyok rád – mondtam, és mindent töviről hegyire elmeséltem neki. Végül hozzátettem:

– Úgy látszik, itt nem fogadnak el engem. Most már az is baj, hogy csíkos a szakállam. Meg az is, hogy mézzel eszem a kalácsot… Kinevetnek, mert görbe a karom, kacska a lábam, félnek tőlem, mert az arcom heges. Nem maradok itt tovább.

Áfonya nem szólt semmit, csak átölelt, aztán otthagyott a parton. Én meg visszamentem a sátramba. Szerettem volna egy jó nagyot aludni. Ám alig szenderültem el, Áfonya jelent meg az ágyamnál.

– Van nálad papír és ceruza?

Átnyújtottam neki a füzetemet és a színesceruza-készletemet.

– Nem, nem – ingatta fejét Áfonya. – Nem nekem kell. Kapd fel a kabátod és gyere – azzal már el is tűnt a sátorajtóból.

Amikor kiléptem, népes gyerekcsapat fogadott az udvaron. Volt közöttük kicsi, nagy és közepes is.

– Maradj csöndben, és kövess bennünket! – kérte Áfonya.

Átvezettek a hídon, majd a bokrokon, végül átkeltünk egy nagyobb patakon és lebaktattunk egy lankán. Hirtelen mindnyájan lehasaltak.

– Hasalj le te is! – utasított Áfonya.

Úgy tettem. Kúsztunk még pár métert, és amikor megálltunk, megláttam magam előtt egy nagy, vörös sziklát. Áfonya a szájára tette a kezét, így jelezte, hogy még mindig maradjak csöndben. Pár perc múlva egy madár szállt a sziklára. Nem akartam hinni a szememnek! Egy gyönyörű áfonyarigó volt! A következő pillanatban pedig megnyílt a csőre, és olyat hallottam, amit senki más az elmúlt kétszáz évben: az áfonyarigó énekét! Amit hét évig hiába kerestem, most – hála a gyerekeknek – megtaláltam. Úgy örültem, hogy még lerajzolni is elfelejtettem a madarat.

A faluhoz érve Felhő várt a hídnál, és még mielőtt bármit mondhattam volna, így szólt:

– Kedves Baltazár! Azt mondják a gyerekek, hogy elmenni készülsz. Igaz ez? – kérdezte szigorúan.

Nem akartam elszomorítani, ezért inkább hallgattam.

– Mivel hallgatsz, talán még nem döntötted el végleg, hogy mit tegyél. Arra kérünk mindannyian, hogy maradj velünk! Nagyon szomorú lenne az életünk nélküled – folytatta mosolyogva.

– De hát görbe a karom, kacska a lábam, csíkos a szakállam és heges az arcom – makogtam. – Ráadásul a kalácsot is mézzel eszem…

– Ez egyáltalán nem számít – nevetett Felhő. – Remélem, előbb-utóbb sikerül megtanítanom Bátorfalva lakóit arra, hogy ne a külsőségek alapján ítéljék meg az embereket. Maradj itt, és legyél a tanítótársam ebben!

Azt sem tudtam, hová legyek örömömben! Akkor Ingókő lépett oda hozzám:

– Én egyedül élek a házikómban. Azt szeretném kérni, hogy költözz hozzám. Már előkészítettük az ágyad és a szekrényed.”

Az OBDK a mese könnyebb átadása érdekében útmutatót is készíttetett az írónővel a mese használatához, amely segít a megértésben, megértetésben és feldolgozásban, és segítséget nyújt abban is, milyen élethelyzetekben, hogyan alkalmazhatók a mesék.

A könyvet az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ jelentette meg 2015 májusában. A könyv jelenleg kereskedelmi forgalomban nem kapható,

hanem a gyermekjogi képviselők juttatták el gyermekotthonokba, lakásotthonokba, nevelőszülői hálózatokba. A könyvek utánnyomása 2016-ban várható, terjesztésének rendjét az OBDK határozza meg.